A muri

Michel Houellebecq

26 februerie 2005. Ora 11 seara

Nu mai pot. Sufăr prea mult. Mă opresc aici. Pun capăt. De data asta, chiar am obosit. Nu mai cred. Nu vreau să fac rău nimănui.

Nu voi publica "A muri". Una din primele cărţi pe care le-am publicat se numea "A rămâne în viaţă". Încerc să închid cercul, să şterg urmele a ceva sau ale cuiva, ale unei fiinţe nenorocite, ruşinată de ea însăşi, pe scurt ale unei fiinţe care n-ar fi trebuit să existe.

Nu am avut o viaţă fericită.

Astăzi am împlinit patruzeci şi şapte de ani.

16 august 2005. La prânz.

Când am scris rândurile precedente, tocmai terminam "La possibilité d'une île"; trimisesem manuscrisul către editorul meu. Se încheia o perioadă de o intensitate excepţională; viaţa mea, ştiam, mi se va părea de acum vidă.

A fost, de asemeni, o perioadă aproape constant dureroasă. Niciodată scrierea unui roman nu mi s-a părut o activitate mai solitară şi mai penibilă; cred, în realitate, că e activitatea cea mai tristă din lume.

Cartea aceasta este totuşi, pentru prima oară în viaţa mea, dedicată prietenilor mei; însă în viaţa mea de zi cu zi alături de soţia mea fusesem înconjurat în mod constant de ură, de indiferenţă în cel mai bun caz. Iubirea, plăcerea, nu le cunoscusem niciodată. Şi nimic nu mă făcea să cred că aş putea, din nou, să le pot cunoaşte.

S-au scurs câteva luni de când am terminat această carte; am consacrat-o în mod esenţial modificărilor survenite în urma schiţelor; nu am dat bunul de tipar definitiv decât pe 4 iulie.

Unele remarci făcute de primii cititori mi-au fost de folos; dar elementul decisiv a fost totuşi lectura cu glas tare a textului, pe care nu am practicat-o niciodată atât de sistematic şi de îndelung. În cursul acestor câtorva luni, convingerea mea nu a făcut decât să se consolideze: "La possibilité d'une île" este capodopera mea, pe plan romanesc în orice caz. Niciodată n-am mai creat personaje cu o viaţă atât de intensă; niciodată n-am înaintat mai departe în elaborarea unei transpuneri romaneşti semnificative şi profunde.

Ceea ce sunt pe cale să fac în momentul acesta e de o importanţă mult mai redusă: nu prea am mare respect pentru autobiografie, nici pentru jurnal; le consider nişte forme primitive ale creaţiei, incapabile să se ridice la adevărul romanului, şi nici să atingă nivelul de emoţie pură al poeziei.

Dacă mă dedic totuşi acestei activităţi pentru care nu am decât o stimă moderată, e pentru că nu pot din nefericire, deocamdată, să fac nimic altceva (din motive asupra cărora voi avea adesea ocazia să revin). Voi scrie acest text în mod neglijent, lăsând pana să alunece cum se spune, fără să-mi dau vreodată silinţa de a corecta sau a reciti: în orice caz nu-l hărăzesc publicării în volum.

Sper să termin destul de repede. E posibil din nefericire ca întreruperea lui "A muri" să se facă cu ocazia propriei mele morţi, la care nu mă gândesc deloc cu speranţă - va fi ultima bifurcaţie, o bifurcaţie către nimicul pur.

Continuu, deocamdată.

20 august 2005. 3 dimineaţa.

M-am născut în 1956 sau 1958, nu ştiu. Mai probabil în 1958. Mama mi-a povestit totdeauna că falsificase actul de naştere ca să pot merge la şcoală la patru ani în loc de şase - bănuiesc că nu erau creşe pe vremea aceea. Era convinsă că sunt un supradotat - pentru că la vârsta de trei ani, se pare, învăţasem să citesc singur, cu ajutorul unor cuburi cu litere, şi pentru că întorcându-se într-o seară mă găsise, spre marea ei surpriză, citind ziarul.

Nu încape nici o îndoială că avea puterea să facă asta: actele de stare civilă erau manuscrise şi aproximative, ea făcea cu adevărat parte în acea vreme dintre notabilităţile din La Réunion, avea relaţii puternice (una din primele mele amintiri din copilărie este o recepţie pe o proprietate incredibilă, cu plante luxuriante, servitori îmbrăcaţi în alb, o sală de cinema privată unde ni s-au proiectat desene animate... o scenă de film).

Că intenţiile ei vor fi fost atât de nobile pe cât afirmă, e mai îndoielnic: mama mea a fost totdeauna expertă în arta de a întoarce naraţiunea evenimentelor în favoarea ei. Îmi amintesc, în una din rarele ocazii în care m-am aventurat - foarte timid - să-i reproşez că nu s-a ocupat poate suficient de mine în anii copilăriei, că am auzit-o zugrăvindu-mi anii în care a fost medic în La Réunion sub o lumină realmente eroică. De-ar fi fost să o crezi, era un fel de doctoriţă a săracilor, o Maica Tereza a medicinei, neezitând vreodată să se trezească în plină noapte pentru a ajuta o negresă să nască în căsuţa ei pierdută în munţi (descrierea drumurilor răvăşite de furtună, râpele evitate în ultima clipă din Land-Rover...) De fapt, aveam să aflu apoi că în mare parte îi înlocuia pe alţii, luându-şi şase luni de vacanţă pe an; avea să-şi termine apoi cariera ca medic controlor în serviciul de securitate socială. Este deci foarte posibil să mă fi îmbătrânit cu doi ani nu pentru a evita piedicile birocratice care voiau să sufoce un geniu în faşă, ci pur şi simplu pentru a se putea debarasa mai repede de mine.

În schimb, eram cu toate acestea tentat destul de mult să cred în sinceritatea ei. Maică-mea era un personaj eminamente complex, talentat, adesea aproape de nevroză, şi ţesut din nenumărate contradicţii; există însă un punct, poate singurul, asupra căruia concordă toate mărturiile: încerca un mare respect, un respect imens şi exagerat pentru inteligenţă. Era ea însăşi de o inteligenţă superioară, iar studiile ei (terminate cu brio) i-au permis să scape de destinul "femeilor cumsecade" pe care le dispreţuia, şi să ducă o viaţă independentă şi liberă. Bucuria ei că are un fiu care promitea a-i moşteni calităţile intelectuale era fără îndoială sinceră.

Povestea asta cu supradotatul, trebuie de asemenea să spun, îmi plăcea destul de mult; mă revăd, în ultima clasă de liceu, descoperind testele IQ (care nu erau afectate, în vremea aceea, de nici o suspiciune

ideologică). Eram fericit să mă regăsesc printre cei cu 140, încercând să găsesc alte teste pentru a vedea dacă nu puteam, smulgând câteva puncte, să ating 150. Retrospectiv găsesc aces lucru jalnic, un pic patetic de asemenea, fiindcă îmi dau seama că mi-am fabricat începând cu vârsta de cincisprezece ani un personaj: cel al unei fiinţe superioare, plutind alene în sferele înalte ale gândirii, însă teribil de dezavantajat, în viaţa socială şi în particular în relaţiile cu fetele, de un înfricoşător complex fizic. De ce această alegere bizară? Era cu adevărat o alegere? Regăsind recent o fotografie făcută în mijlocul unui grup de băieţi şi fete din acel timp, am avut totuşi un şoc să constat că eram, de departe, băiatul cel mai atrăgător din gaşcă. Nu doar că eram frumos, dar eram şi mai drăguţ, în stilul un pic de hippie, un pic de pisoiaş care era la modă în epocă; cu ochii mei albaştri şi vesta din păr de capră afgană, mă găsesc chiar formidabil.

Cel mai comic (sau mai tragic, cum vreţi s-o luaţi) este că am reuşit până la urmă să devin personajul pe care-l construisem cu treizeci de ani în urmă. În fotografiile recente, sunt realmente, în majoritatea cazurilor, oribil; şi mi-am fructificat capacităţile intelectuale până la a deveni, mi s-ar părea inutil s-o fac pe modestul, unul din scriitorii cei mai dotaţi ai generaţiei lui.

Există un punct, unul singur, asupra căruia nu exageram deloc în acea epocă, şi care rămâne, după mai mult de treizeci de ani, de o atroce acuitate: incredibila, anormala mea sensibilitate; emotivitatea mea incontrolabilă; patetica mea vulnerabilitate, în domeniul sentimental mai ales, care explică evident de ce m-am orientat spre construcţia acestui personaj, singurul pe care timiditatea mea îmi permite să-l joc.

Mai trebuie să o evoc aici pentru ultima oară pe mama mea - şi sper că va fi cu adevărat ultima oară, că n-o să mai am ocazia de a reveni; că vom putea, fiecare în parte, să ne odihnim în pace. Ceea ce va urma poate să pară dur, dar înainte de a o judeca trebuie să ne amintim de respectul ei anormal pentru inteligenţă, cea care credea că mi se potriveşte; s-a înşelat, iată totul.

Când eram un bebeluş, mama nu m-a legănat, nu m-a mângâiat, nu m-a alintat destul; pur şi simplu nu a fost suficient de tandră; asta e tot, şi asta explică restul, şi aproape integralitatea personalităţii mele, zonele ei cele mai dureroase în orice caz... Chiar şi astăzi, când o femeie refuză să mă atingă, să mă mângâie, resimt o suferinţă atroce, intolerabilă; e o deşirare, o prăbuşire, e atât de înfricoşător că am preferat totdeauna, decât să risc asta, să renunţ la orice tentativă de seducţie. Durerea în acele clipe e atât de violentă încât nici măcar nu o pot descrie corect; depăşeşte toate suferinţele morale, şi cvasitotalitatea suferinţelor fizice pe care le-am putut cunoaşte de atunci; am impresia în momentele acelea că mor, că sunt aneantizat cu adevărat. Fenomenul e simplu, nimic nu mi se pare mai facil decât să-l explic şi s-l interpretez; cred de asemenea că e un rău de nevindecat. Am încercat. Psihanaliza s-a declarat dintotdeauna neputincioasă în lupta contra patologiilor atât de bine ancorate; o vreme mi-am pus ceva speranţe în rebirth, în terapia cri primal... dar n-a dat nici un rezultat. Ştiu acum: voi rămâne până la moarte un copilaş abandonat, urlând de frică şi de frig, tânjind după mângâiere.

21 august 2005. 8 dimineaţa.

Ruptura psihică fundamentală pe care i-o datorez mamei mele, am explicat-o deja suficient ieri noapte. Handicapurile care ar putea decurge din relaţia cu tatăl meu sunt mult mai puţin grave, dar şi foarte simple, de un gen banal, previzibil. Psihologia umană, în general, s-a dovedit de o uluitoare simplitate - în special a mea; mă tem chiar că aş putea să abandonez acest proiect autobiografic. Iată de ce simt nevoia de a aborda imediat, atâta cât mai am energia de a o face, cazul tatălui meu.

M-am dovedit pur şi simplu incapabil, şi chiar paralizat, ori de câte ori a fost cazul să mă dedic uneia sau alteia din cele două activităţi în care tatăl meu excela. Prima, să urc pe munte. A doua, să conduc automobilul. V-am spus că va fi foarte simplu, elementar chiar.

Dacă n-am reuşit să depăşesc primul handicap (în faţa unei prăpăstii impunătoare, simt şi astăzi o senzaţie de ameţeală înspăimântătoare), am reuşit în schimb, foarte recent (acum doi ani, trei cel mult) să-l depăşesc pe al doilea. Pot acum să conduc, şi chiar cu plăcere şi pricepere, pe distanţe lungi, maşini puternice. E o mare victorie asupra mea, de fapt e poate singura pe care am repurtat-o în viaţa mea.

Înainte de a mă referi pentru ultima dată la părinţii mei, am avut ideea să caut care ar fi punctele pe care le-aş putea cita în favoarea lor: în ce fel frecventarea lor m-a întărit, m-a pregătit pentru viaţă. La maică-mea n-am găsit, şi nu mai am timp să caut, pentru că voi obosi şi nu voi mai scrie nimic. Tatăl meu, dimpotrivă, practica în mod constant un soi de umor paradoxal, care-mi plăcea deja mult pe vremea când îl vedeam din când în când, şi pe care l-am împrumutat la rândul meu.

Deşi inteligent, subtil, capabil chiar de reflecţii realmente originale (îmi amintesc de exemplu critica lui la "Ulysse" de Joyce, pe care-o găsea în anumite privinţe prea lăudată), tatălui meu nu-i plăcea nimic mai mult decât să se comporte ca un mitocan, dându-se astfel în spectacol sub privirile înfricoşate ale prietenilor lui care, apreciindu-l pe crept cuvânt pentru obişnuita lui fineţe în gândire, erau dezorientaţi de această poziţionare complexă. Îl revăd de exemplu afirmând că nimic nu se compară în viaţă cu a asista la o etapă a Turului Franţei, sau la un meci bun de fotbal, liniştit în faţa televizorului tău, cu un bacs de bere alături. Şi-l văd dând imediat exemplu. Asta era la el, dacă mă gândesc bine, o strategie destul de îndrăzneaţă, pentru că era adevărat că venise dintr-un mediu popular, şi deci ar fi trebuit să aibă în mod normal un comportament de mitocan. Pentru a practica această ironie cu dublu tăiş, trebuia să fie foarte sigur de superioritatea lui intelectuală, şi că ea nu-i va fi pusă niciodată sub semnul întrebării. Mai ales că nici măcar nu era vorba de ironie: el credea că o etapă a Turului Franţei, sau un meci bun de fotbal, în companie unui bacs de bere, sunt realmente lucruri foarte agreabile; şi cel mai rău e că avea dreptate. Diferenţa fiind că putea să-l aprecieze şi pe "Ulysse" de Joyce, găsind totodată că e o carte pe alocuri prea lăudată (cel mai rău fiind că avea, şi aici, dreptate). Pe planul ăsta, pe planul acesta precis, e indiscutabil că taică-meu a putut să-mi slujească de model.

22 august 2005. 3 după-amiaza.

Primele mele amintiri de viaţă literară sunt fără îndoială două emisiuni "Apostrophes" pe care le-am văzut probabil când aveam paisprezece sau cincisprezece ani, fără îndoială la interval de o săptămână. În prima, Mondiano eera unul dintre invitaţi; aveam inima strânsă, sufeream pentru el. Mila pe care o simţeam era desigur ambiguă, pentru că în acel timp mai speram încă să mă vindec, mai speram să nu ajung, la vârsta lui, în aceeaşi situaţie.

În emisiunea următoare, invitaţii vedetă erau Philippe Sollers şi Alain Robbe-Grillet; la sfârşitul emisiunii, Bernard Pivot îşi exprimase regretul că emisiunea fusese atât de moderată, politicoasă, aproape plictisitoare la drept vorbind. Ideea aceasta de a reuni platouri de scriitori era deja, în fond, primul pas spre trash TV - Pivot fiind de altfel atât de conştient de asta încât, atunci când avea un oaspete de marcă, îl invita la o conversaţie suflet către suflet, ca şi când ea ar fi avut loc la Dumayet. Pe scurt, Robbe-Grillet găsise totuşi mijlocul, în cursul emisiunii, de a vorbi de "numărul de autist" al lui Mondiano. Dispreţul pe care l-am

resimţit imediat pentru el pe plan moral avea să fie câţiva ani mai târziu - când mi-a venit ideea de a-l citi, desigur puţin după ce intrasem la Agronomie - dublat de un dispreţ radical pentru opera sa.

Această abilitate precoce de a detecta răutatea ironică, cruzimea chiar care se practica liber în mediile literare nu m-a descurajat totuşi deloc să intru în rândurile lor, deşi nu eram mai înarmat decât, să zicem, Jean-Jacques Rousseau, pentru a le face faţă. În realitate, uitasem complet incidentul, şi nu mi l-am mai amintit decât mult mai târziu, citind "Un pedigree" de Mondiano.

Nici nu cred că am să pot evoca această carte pe un plan literar, atât de tare avea să mă atingă pe plan personal. Descrierea pe care-o face mamei sale, tânără? o "tânără draguţă cu inima veştedă". Ea se dovedeşte atrasă apoi de mediile "artistice" (în varianta lor vulgară", chiar de vagabonzi - asemănările cu maică-mea fiind, vai, mai mult decât frapante. Cât despre taică-meu, era şi mai rău. Citind cartea lui Mondiano, mi-am revăzut imediat propriul meu tată, concentrat în mici calcule pe care le făcea pe foiţe de carnet unde era trecut nivelul taxei bancare, salariul muncitorilor, reţelele de comercializare etc., în proiecte cu totul fantastice cum ar fi plantarea de clementine în Corsica, creşterea vacilor în Argentina sau deschiderea unei staţiuni pentru sporturi de iarnă în Nepal. În vreme ce-ar fi putut, liniştit, să-şi plaseze banii cu 2% dobândă la Caisse d'Epargne, ca bun proletar îmbogăţit ce se găsea (perioadă uimitoare, totuşi, cei Treizeci de ani glorioşi când oamenii se puteau îmbogăţi...). Dar ce m-a frapat mai mult, în cartea lui Mondiano, nu sunt asemănările psihologice reale, profunde, între părinţii mei şi ai lui; ci mai degrabă detaliile anodine, aproape burleşti, care nu făceau decât să sporească şi mai mult coincidenţa. Cum ar fi faptul că Mondiano a fost îmbătrânit cu doi ani, data de naştere i-a fost modificată în paşaport, pentru a atinge mai repede vârsta majoratului... Şi, cel mai extraordinar: acel fragment în care tatăl lui Mondiano ajunge la concluzia că o profesiune de viitor, pentru fiul său, era să devină... inginer agronom! Concluzie de altfel cu atât mai absurdă, cu cât tatăl lui, la fel ca şi al meu, erau orăşeni puri, care n-aveau nici o noţiune clară despre ce poate să fie la ţară...

Spre deosebire de Mondiano, eu m-am supus, forţându-l astfel pe Robbe-GRillet, deşi ştiu bine că asta-l înfurie, să împartă titlul de "inginer agronom al literaturii franceze". Într-un anumit fel, l-am răzbunat pe Mondiano.

Mă gândesc la "Un pedigree", care este totuşi o carte foarte frumoasă (pasajul acela unde o doctoriţă de liceu, cu o delicateţe care-l face aproape să izbucnească în lacrimi, îl întreabă "dacă nu are părinţi"...). Dacă vorbesc despre ea, mă văd obligat să revin asupra propriilor mei părinţi; şi de data asta ajunge, zău că ajunge, pentru că adevărul este că, astăzi, puţin îmi pasă. Catherine ştiu că are de gând s-o vadă pe mama în septembrie pentru a o forţa să "se explice". În ce mă priveşte, ştiu bine că n-am să fac nimic. E prea târziu, e ca şi când explicaţia a avut loc deja, nu mi-ar folosi la nimic accum. Este o frază în "La possibilité d'une île" care spune: "Ne interesăm de circumstanţele morţii noastre, desigur; de cele ale naşterii noastre, e mai puţin probabil." Cum mi se întâmplă adesea, am scris-o fără să mă gândesc cu adevărat la ea, de dragul formulei, înainte să-mi dau seama că nu era decât adevărul exact.

23 august 2005. 3 dimineaţa.

Da, ajunge; şi totuşi trebuie, pentru o ultimă dată: să vorbesc despre mama mea. Ieri seară am citit pe Internet câteva pagini dintr-o biografie pe care mi-a consacrat-o un ziarist pe nume Demonpion, şi care apare zilele acestea. Sunt în viaţa mea câteva împrejurări care rămân un mister pentru mine, asupra cărora aş fi

vrut să mă lămuresc. De exemplu aceasta: de ce, părăsind Algeria în 1962, am fost trimis la bunica mea paternă (Houellebecq) în loc să rămân cu bunica maternă (Ceccaldi)? Puţini oameni ştiu asta, şi lectura câtorva pagini reproduse pe Internet o demonstrează: Demonpion n-a reuşit, din anii aceia obscuri, să obţină decât o singură mărturie: cea a mamei mele, care are toate motivele să mintă, pentru a ascunde motivele reale - în general nu neapărat foarte dezgustătoare, prin egocentrismul absolut pe care îl dovedesc - ale acţiunilor ei. Mai inteligentă şi mai motivată decât Demonpion, nu avea să aibă nici o dificultate de a-l duce de nas.

Citind pasajul în care ea povesteşte ultima noastră întâlnire, i-am regăsit metodele obişnuite de travestire, care nu dovedesc nici un fel de imaginaţie: recurge pur şi simplu la translarea şi inversarea, redistribuirea rolurilor. Astfel, ultima noastră întrevedere a avut într-adevăr loc în prezenţa fiului meu, şi cearta a pornit într-adevăr de la războiul din Golf, ea apărându-l feroce pe Saddam Hussein. Numai că fiul meu e acela care apăra poziţia americană, nu eu, şi conversaţia lor e cea care, înveninindu-se, a provocat ruptura. Remarca ei "Mai degrabă simpatic, nepoţelul" lansată în conversaţia cu Demonpion aproape că mi-a smuls un surâs, mai bine zis un rictus.

În ce priveşte primul Război din Golf, îmi amintesc că eram "mai degrabă împotrivă", dar mi-ar fi foarte greu să-mi amintesc de ce. Îmi amintesc că seara, travernd bulevardul Temple, m-am alăturat în glumă, cu fiul meu, unei manifestaţii de opozanţi ai războiului. Ştiam totuşi că el era mai degrabă pro-american, însă ne-am amuzat foarte bine - trebuie spus că o manifestanţie e ceva amuzant, e un soi de entuziasm neobişnuit acolo.

Ceea ce descoperisem acelei ultime conversaţii cu mama mea era faptul că el era cumplit de pro-american, şi că dezvoltase, reflectând singur la asta în colţul lui, o argumentaţie foarte completă; combativitatea lui intelectuală m-a stupefiat chiar - nu avea totuşi decât zece ani, şi i-a ţinut piept bătrânei fără să dea înapoi. Poate că am pus şi eu puţin gaz pe foc, spre sfârşit, prin câteva atacuri anti-islamice, dar era inutil, era deja suficient de aprig totul fără să mai intervin, în fond nu-mi mai amintesc prea bine ce-am putut să spun. Ceea ce-mi amintesc, însă, este faptul că am resimţit crescând în mine speranţa că această dispută neprevăzută va avea poate un rezultat nesperat: stabilirea condiţiilor unei gâlceve definitive între mine şi mama mea, a pune în fine capăt acestor vizite distanţate (o dată pe an cel mult) a căror raţiune o înţelegeam tot mai puţin, într-atât mi-era de clar că o detesta pe nevastă-mea, că nu avea nici un interes pentru nepotul ei şi că relaţiile noastre erau făcute dintr-un amestec de lucruri nespuse şi de ranchiune care n-aveau nici o şansă să se poată risipi. E posibil, şi paginile de pe Internet par s-o arate, că adevăratul ei obiectiv vizitându-mă era speranţa că va putea, într-o zi, să mă tapeze de bani; dar era aşa de grotesc, aşa de nepotrivit ţinând cont de situaţia mea financiară din acea vreme, încât nici măcar nu cred că am asimilat informaţia.

Cu toate astea, ridicându-mă să plec, împreună cu fiul meu, am ştiut că nu o voi mai vedea niciodată pe maică-mea; şi tresăream de bucurie. Eram un pic încordat, superficial, disputele violente au avut totdeauna asupra mea efectul ăsta; dar după câteva minute de mers am simţit cu adevărat că eram pe cale să trăiesc un moment mare - luminos, eliberator, liniştitor. I-am rămas mereu recunoscător fiului meu pentru faptul de a-l fi provocat.

Acest moment de ruptură într-un anumit sens oficială, în orice caz înţeleasă în mod clar şi asumată de o parte şi de cealaltă, nu s-a produs niciodată şi cu tatăl meu; aşa se face că nu ştiu nici acum dacă-l voi revedea înainte să moară. Sunt totuşi, cred, şanse destul de puţine.

24 august 2005. 6 seara.

După ce am închis - fără a-i consacra, sper, mai mult spaţiu decât merită - cazul părinţilor mei, mă voi putea acum întoarce la biografia care va ieşi în câteva zile şi care mi-a fost consacrată de ziaristul Demonpion. Va fi, cred, şi mai puţin de spus. Desigur, n-am citit-o, dar pentru ceea ce vreau să spun asta nu are importanţă.

Când individul m-a informat pentru prima oară despre proiectul lui, am avut mai întâi ideea de a scrie o scurtă autobiografie, în ce mă priveşte, ceva care ar regla rapid chestiunea; dar încă nu terminasem "La possibilité d'une île" în acea vreme, aşa că am pus proiectul deoparte.

Terminându-mi romanul, m-am mai gândit la acest lucru în mod vag, şi mi-am dat repede seama că exerciţiul ar fi destul de plictisitor. Şi atunci mi-a venit o idee pe care o consider în continuare minunată. L-aş lăsa pe Demonpion să-şi scrie biografia, să ancheteze etc., iar apoi mi-ar da manuscrisul terminat. L-aş citi, apoi aş adăuga nişte note în josul paginii. N-aş interveni în nici un fel asupra textului autorului, însă el s-ar angaja să respecte în întregime forma în care ar fi scrise notele mele. S-ar obţine la final un obiect curios, nesemănând după părerea mea cu nimic din ceea ce s-a mai făcut în domeniul acesta.

Proiectul i-a fost propus mai întâi prin intermediul lui Raphaël Sorin; a cerut să reflecteze o vreme. I-am trimis atunci un e-mail lui Demonpion pentru a-i explica mai bine ideea mea; cum el voia neapărat să mă întâlnească, i-am indicat că întâlnirea ar fi condiţionată de acceptarea proiectului, singurul lucru, după părerea mea, care putea conferi un sens acelei întâlniri. După un timp de reflecţie, a refuzat; găsesc că e păcat. Ralaţia mea cu notele de subsol e destul de paradoxală: cel mai adesea ele mă exasperează, mi se pare insuportabil să tai mereu cuvântul autorului; uneori, însă, le devorez cu delicii. Le-am folosit prea puţin până acum în cărţile mele, în vreme ce epigrafurile am ştiut imediat să le manevrez; dar, de fiecare dată când am făcut-o, a fost o mare reuşită - cea a eseului meu despre Lovecraft produsese deja un efect cu adevărat special. Mi-ar fi plăcut mult să încerc la o scară mai mare, iar propria mea viaţă mi se părea a fi un material ideal.

Apoi, proiectul lui Demonpion num-a mai interesat: nu e adevărat deloc că am încercat să-i "pun beţe în roate"; oamenilor, foarte puţin numeroşi, care m-au consultat pentru a şti dacă trebuiau sau nu să depună mărturie, le-am cerut să nu o facă; nu am luat însă nici un fel de iniţiativă în acest sens.

Şi totuşi, ieri, către sfârşitul serii, cineva care citise această biografie un pic înaintea altora mi-a telefonat; ei bine, propria mea reacţie m-a surprins. Adesea, în viaţă, am ştiut cum se vor întâmpla lucrurile, de o manieră pe care n-o pot califica decât prin expresia banală "în adâncul inimii mele", înainte de a le afla cu adevărat; uneori, am putut, când ele se mai aflau încă în acest stadiu, să scriu despre ele înainte să se întâmple; s-ar putea chiar ca descoperirea acestor lucruri să fie în fond motivul pentru care scriu.

Singurul lucru pe care i l-am cerut acestei persoane a fost să-mi citească lista oamenilor cărora Demonpion le mulţumea la sfârşitul lucrării pentru că l-au ajutat în "ancheta sa neautorizată". Şi ceea ce am descoperit, ieri către sfârşitul serii, la teleefon, ascultând această destul de lungă şi eteroclită listă de nume, este ceea ce urmează.

Niciodată nu l-aş putea considera prieten pe acela care şi-ar îngădui să dezvăluie, într-o lucrare destinată publicării, fapte aparţinând vieţii mele private, şi despre care nu am dorit, cel puţin până în prezent, să scriu eu însumi. Nu pactizez cu servitorii transparenţei. Viaţa mea îmi aparţine.

Al doilea lucru pe care l-am descoperit este şi mai important, el este de o asemenea importanţă, şi întâlneşte atât de aproape concluziile la care fără să ştiu nimic din toate astea am ajuns în "La possibilité d'une île", încât nici acum nu reuşesc să îl analizez.

Toţi prietenii mei m-au trădat; aproape toţi. Ascultarea acelei liste la telefon a fost un moment crud; nu-mi mai rămân, la ora actuală, decât foarte puţini prieteni. Unora ştiu că jurnalistul Demonpion le mulţumeşte doar pentru că i-au răspuns la telefon; ar trebui să fac desigur o mică anchetă, de la caz la caz; cu toate acestea rezultatul e deja, în cel mai bun caz, copleşitor.

Nici una din iubirile mele nu m-a trădat. Absolut nici una. Nici una dintre femeile cu care am avut, de-a lungul vieţii mele, o relaţie amoroasă (chiar şi atunci când această relaţie s-a terminat foarte prost, chiar când a avut momente teribile) nu a acceptat să vorbească. Ele nici măcar nu m-au consultat; au ştiut pur şi simplu, intuitiv, şi fără umbra vreunei ezitări, că nu trebuiau să o facă. Şi nu au făcut-o. Era ceva ce ne aparţinea.

Nu am avut, bineînţeles, atât de multe relaţii amoroase; dar nu am avut nici multe relaţii de prietenie, ba chiar e sigur că am avut mai puţine. Rezultatul în orice caz este atât de net, atât de tranşat (şi contrastează atât de clar cu prejudecăţile despre lectura indiscreţiile de tabloid) încât m-a răvăşit. M-a răvăşit în sensul originar al termenului, a schimbat bazele tuturor lucrurilor pe care le ştiam despre viaţă. Voi ţine cont, acum; voi ţine cont în cel mai înalt grad.

Acelor femei care nu au vorbit, care au păstrat aceste lucruri uneori atât de dure, dar uneori atât de plăcute deopotrivă, le spun mulţumesc. Mi-aţi oferit multă fericire, sau multă suferinţă, sau amândouă amestecate, şi mai multă fericire decât suferinţă la urma urmelor; îmi daţi acum, prin exemplul vostru, un foarte mare prilej de a trage învăţăminte.